

**Респондент:** Череп Анатолій Павлович.  
**Хто записав:** провідний редактор  
(з видавничої діяльності та сайту)  
Інформаційно-видавничого відділу  
Національного музею Голодомору-геноциду  
Любов Гоцуляк.  
Дата запису: 26.08.2022 року.  
Спосіб проведення інтерв'ю: через Zoom.

**Представтесь, будь ласка.**

Я, Череп Анатолій Павлович, народився в селі Стара Басань Бобровицького району (на даний час це Ніжинський район) у сім'ї вчителів. Маю старшу сестру Тетяну. На даний час вже 17 років проживаю в селі Піски. Це сусіднє село. Село, де народився Павло Іванович Тичина. Працюю там вчителем історії. 24 лютого мене війна застала тут, хоча маю багато друзів і я вже це відчував, що загроза війни скоро буде. 24 вранці директор школи подзвонив і сказав, що сьогодні на роботу ми не виходимо, так як росія нам оголосила війну без будь-якого попередження. І війна розпочалася...

Окупаційні війська до нас зайшли 27 лютого надвечір. Вже на той час ми з місцевими жителями села, мисливцями зробили свою тероборону. На жаль, тероборона в нас була, ну скажем так, слабенька, тому що Київ нам не допоміг, а справлялись ми своїми силами. Тобто мали свою зброю мисливську, зробили коктейлів молотова, намагалися блоками перекрити дорогу, чекаючи їх. Ми сутками діжурили. Передавали інформацію. Маємо друзів по всьому районі, по всій області. Мали інформацію, де на даний час знаходяться росіяни. Отже, 27 ввечері, я був як раз на діжурстві, в 6 вечора, а це вже було темно, зашла колона.

Колона пройшла 107 бойових машин. Це були і танки, і БТР, 4 гради, 2 савушки, 7 гармат, тяглові машини везли 7 гармат. Це все було передано до наших кураторів. Тобто, Збройні Сили України знали про те, що Піски окуповані.

Оскільки росіяни планували наступати двома клешнями на Київ, тобто, наше село знаходиться між двох автошляхів. Перший шлях – це через Нову Басань, 10 км від нас, це траса Суми – Київ. Вони із Сум ішли на Київ по цій трасі. Другий - знаходиться за 32 км. Це Козелеччина. Траса Чернігів – Київ. Тобто, коли проїзд Гоголів і Перемозі трасу перекрили, вони вернулись назад до Нової Басані. Також по тій трасі їм козельчани перекрили трасу і вони не могли наступати по тій трасі. Вони повернулись до Нового Бикова. Там вони зробили перегрупіровку і там знайшовся зрадник. В Новій Басані знайшовся зрадник, який сів у машину і показав їм дорогу через Нову Басань, Піски, Стару Басань. В Старій Басані є хутор Димки. Фактично звідки я родом. З Димок через поле є ґрунтова дорога 6 кілометрів до Барвиці. Барвиця – це вже Київська область. За Барвицями через 8 кілометрів знаходиться Бобрік, Калинівка, Мокрець, Заворичі. Тобто це вже Київська область. Тому цей

зрадник показав дорогу їм на Барвиці Київської області, а у Барвицях їх вже чекав єгер, також зрадник, колабораціоніст, який чекав їх там і провів їх даліше на Бровари. Але ж ми знаємо, що до Броварів не дійшли, але Калинівка постраждала, постраждали і парники все. Це ми все знаємо. Значить частина колони, більше 100 одиниць, вона пішла на Барвиці, але 40 машин повернулося назад. 20 машин стало напротів моєї будівлі, скажем так. Там був заброшений комплекс свиноферми. А 20 машин повернули в сторону Нової Басані, в Пісках, але в Сторону Нової Басані, там у нас є приватне господарство. Людина меле дерть, крупи, олію давить, тобто у неї є сушки кукурудзи, є багато сухого дерева. Частина машин стала там, саме там стали 4 буки і 4 гради, як і в перші дні, скажем так, досліджували ситуацію, а пізніше навіть вели обстріл Київської області. Саме через нашу вулиця, нашу будівлю пролітали всі ракети. Агресії вони спочатку, так як у нас стояли в основному білоруси, то агресії такої якби не було. Вони не ходили по селу, не принижували людей, але на тій стороні, що стояли до Нової Басані, там були росіяни. Якщо в нас були білоруси, то там були росіяни. Вони були більш жорстокі. Вони крайню вулицю від цього комплексу звільнили від жителів. Тобто запропонували їм переїхати в інше місце.

Є такий випадок, коли людина приїхала, всі думали, що в селі буде більш затишно, тому люди вверечі вийшли і людина наділа бушлат просто, жінка. А через двадцять хвилин зайшли три орки і під дулом автомата покажуть, де у вас стоять військові. Ми бачили, ми знаємо, вони в прибор ночного бачення побачили, що люди стоять у військовій формі і почали потребувати.

У нас в селі взяли одну сім'ю в заложники і вивезли в Нову Басань, де їх утримували цілу неділю, пока не звільнили. У нас три людини отримали поранення. Кущу прострелили ... вони хотіли поїхати на Київ через Соколівську трасу і там попали на блокпост. Їх було 4 чоловіки. Їх заарештували, сказали, що одного беруть в заложники, а трьох отпустили по трасі Нова Басань до Перемоги, щоб вони подивилися, де стоїть українська армія. Звичайно що хлопці перелякалися, поїхали. Під Гоголевим побачили 2 машини, які також чекали сім'ями. Вони сказали, що тікайте куди хочте, в сторону, в ліс, бо щас тут пройде російська колона. Повертаючись назад у Перемозі вони зустріли колону росіян. Їм віддали цього заложника. І коли вони вже їхали додому назад до Нової Басані, їх обстріляли росіяни. Тобто ці, з якими вони спілкувалися пішли на Київ, а задня колона з БТРа з лісу, можливо, у них не було зв'язку, але вони їх обстріляли і Кущу прострелили живіт. Пуля вийшла на виліт. Потім 8 березня у нас тут молодий хлопчина 32 роки він працює у Броварах, зброяр. Фірма, яка робить зброю, зокрема, снайперські гвинтівки Z -10, Z -15. Він ішов з своєю дівчиною, ішов не по центральній вулиці, а по провулку, і в цей час ішла колона. Він злякався і дівчат хотів сховати за забор, прикриваючи їх собою. Колона зупинилася і його обстріляли з кулемета. Поранення прийшло в голову і зі сторони спини в ліву сторону. Рана була доволі тяжка, тому що було видно мозок людини. Звичайно надали йому першу допомогу, але це вже був вечір, у нас

не було світла із 27 числа. В перший день як зайшли, вони перебили і зв'язок. У нас вишка кийвстаровська стоїть, і перебили 2 трансформатора, у нас світла зовсім не було. Тому ввечері без світла дуже важко надати якусь першу допомогу. Але місцева медсестра, що змогла при фонаріку зробила. На ранок вона прийшла, Олег був в комі, він не прийшов у себе. Ранком вони обробили йому рану чим змогли, вкололи обезбалююче: новокаїн, ледокаїн. Ніхто ж не чекав такого. І позвонили у районну поліклініку в Бобровицю. Бобровиця відмовилася, мотивуючи тим, що ви в окупації, ми до вас не поїдемо. На вечір, коли він не прийшов у себе, була попитка дозвониться до райлікарні. Вони сказали, що якщо ви вивезете за сусіднє село, яке було тимчасово окуповане, Ярославка між Бобровицею та Старою Басанню, якщо ви полями вивезете його туди, знайдете машину і вивезете, то, можливо, ми його і заберем. Тому було прийняте рішення іти до росіян і проситися, щоб вони забрали цього хлопчину. Вони погодилися, але попередили, що вони пройдуть по цій улиці, щоб їх не обстріляли. Якщо ви даєте гарантію, що нас не обстріляють, то ми заїдем заберем. Буде їхати з Київської області їхній госпіталь передвижний і заїдуть його перевірять. Дійсно машина приїхала, урал. Заїхали вони глянули, що на місці вони не можуть дати йому ніякої допомоги, тому заберуть його у їхній російських госпіталь, який знаходився у Новій Басані.

Вони пообіцяли через три дні. Взяли контакти і через три дні перезвонити. Але вони не перезвонили на протязі двох неділь. Коли мама пішла знову до росіян попитати, де її син і що сталося з їм. Ви ж розумієте, що могли просто викинути і всьо. Вони сказали, що в них пройшла ротація і вони не знають, де ті росіяни, з якими вони домовлялися, тому нічого не можуть сказати і щоб вона не ходила, бо наступного разу вони будуть на ураження ... в їх стояла машина, в їх стояли гради, буки, відповідно це об'єкт військовий, всьо більше не ходить. І лише через 20 чи 21 день зі Курська подзвонила жінка, вона сама українка, їй років за 60, в свій час вона вийшла заміж за військового і вона зараз працює медсестрою в Курську. Вона сказала, що твій Олег прийшов у себе, згадав хто він, згадав номери і попросив її дозвонитись до мами, тому що мама хвилювалась. І вона по вайберу відновила зв'язок. Звичайно, що Олег прийшов у себе, на даний час він знаходиться в центрі реабілітації десь чи у Моршині, чи в Стрю.

В нього не працює ліва нога і не працює ліва рука. Мова трошки така приторможена, він спілкується, він розуміє. В даний час ми збираєм гроші на його реабілітацію, тому що один курс йому не допоміг.

### **А як його повернули назад в Україну?**

Я щас скажу. Значить, ця жінка сказала, я тут працюю, я буду за ним доглядати, як за своїм сином. Я сама хоть і росіянка, але проти війни в Україні і все таке. Я вам буду набирать. Тут у мене ще лежить жінка якась похилого віку, старенька. Вона без определённого места жительства, я роблю сутки-трьох, я їй доплачу, у свою смену буду за ним наглядать, а ці два дні, коли я у відпустці, значить буде наглядать ця жінка. Але вона

попередила зразу, що коли він був у комі, він розказував, що він працював на заводі Антонова.

Сам хлопчина доволі цікавий. Сам з неповної сім'ї, тобто батька в них немає. Батько їх кинув. І хоча він напівсирота (батько то живий, але його нема, виховувався при мамі) він закончив КПІ на держзамовлення із красним дипломом. Але спеціальність у нього піскоструй. Різак піскоструя. Ця професія сійчас не востребувана. Січас уже комп'ютеризація, не потрібно воно. І він пішов на завод Антонова, а звідти з заводу Антонова перейшов на зброярку, випускає зброю. Він випускає оптичеські прицели. І під час цієї коми він це розказав, тому їм зайнялася прокуратура. І ця жінка каже, ви будь ласка при можливості підключайте всі варіанти щоб його.... бо їм занялася прокуратура.

І десь через місяць поміняли Олега і поміняли нашого лейтенанта-кулеметника, але він був дуже поранений. Поміняли на п'ятьох росіян. Його вивезли із Курська до Запоріжжя, із Запоріжжя перевезли до Києва, а з Києва перевезли на Західну Україну.

Ще в нас стріляли, по мені п'ять раз стріляли. Раз на пораження, чотири рази на попередження. Якщо це цікаво.

### **Ви десь ходили по селу?**

Ну звичайно! Коли в сусідньому селі тероборона спалила .... Значить з усіх машин, які попалені, лише одну спалила тероборона, решту вони самі спалили, відступаючи вони палили все підряд: танки, бензовози палили. І оце коли тероборона в Старій Басані хотіли підірвати..... знаючи, що вийшов цей наказ, що їм відступати до кордонів росії, і вони з білими флагами виходили. Тероборона цим скористалася, хотіла підірвати мосток в Старій Басані, там через річку Басанка є мостик. Він такий невеличкий і річка маленька. Але якби вони підірвали цей мосток, то вони залишились би у Старі Басані. І почались би там безчинства. Населення Старої Басані около 500 людей, а там стояло 1300 росіян. У загальноосвітній школі Старобасанській 5 снайперів на криші сиділо, які контролювали село. Школа побудована ще у 1906 році і вона двоповерхова, відповідно вони контролювали. Біля школи знаходиться бувше німецьке кладбище, ну воно переродилося і стало сільське кладбище. Там стояли буки, гради, там до цього часу викопують .... Це кладбище заросло йолками, заросло соснами, заросло акацією, там вони ховали гармати і буки. Під могилами виривали такий ніби окопчик невеликий і туду ховали ракети. До цього часу люди на кладовищі... прийшли поприбирати на кладбищі, викопали ящик з ракетами. Біля цієї річки Басанки є озерце, буквально воно метрів 30 в діаметрі. Там знайшли 4 ракети від бука і більше сотні мінометних ракет. Тоїсть вони, відступаючи, просто скидали це, ховали. Уже пройшло пів року, але до цього часу, неділь дві назад у Старій Басані міна розірвалася, яка стояла на часовому механізмі. Взрив був невеликий, але факт в тому, що вони її положили серед поля, де посадили пшеницю. По цій міні посіяли, піднялася пшениця.... 20 гектар пшениці згоріло просто. Люди не постраждали, але ж... можливо це часовий механізм, можливо як... механізм часовий... поле

за селом, там і лисиці й кози ходять. Аби це була просто розтяжка, воно б підірвалося б і так. Я думаю що все-таки часовий механізм.

**Скажіть будь ласка, особисто Вам доводилось спілкуватися з російськими чи білоруськими військовими?**

З білоруськими в перший день. Я мисливець, у мене мисливська собака і я з єю гуляю. Собака не признає росіян. І гуляючи з собакою в перший день я зустрів де вони стояли 20 машин напротів мого двора. Я гуляв по вулиці, вони спитали чого ти тут ходиш. Кажу я тут 17 років живу і 17 років гуляю з собакою. А ви тут що робите. У нас наказ. Кажу, то стій там з своїм наказом. Я не заходив до них на територію, а перед їми повернув, там такий квадрат. Перед ними повернув. Так я з ними поспілкувався. А через дві неділі, не знаючи про те, скажیم так, кожен день проходило, крім того що вони стояли, потім ще сім днів заходила пелена. Машина пелена, це глушить зв'язок, інтернет, мобільну связь, все зразу глушиться. Крім того, що ця пелена ходила, майже всю окупацію 5-6 раз на день проходили сюди 2 БТР і 2 машини. Тоїсть ці БТРи проїзжали по селу. У нас із села виходить три основні дороги. Дві виходить на трасу Київ – Суми, через Нову Басань і через Соколовку і одна виходить на Стару Басань зі сторони району Бобровиця. Так от ці машини заходили, контролювали, щоб люди не ходили по вулиці. Якщо ходили, то вони стріляли, в основному на попередження. Але в кінці, коли тероборнона спалила цей БТР, уже ж і Олега підстрелили в голову і одному хлопчині, скажем так, прострелили два подголовника. Сам не вражений, але машина вражена насквозь. Десь 27-26 березня, коли вони вже виходили, коли нас освобождали, вони залишили 50 танків в нас в центрі села біля садиби Тичини і дето 100 танків залишили в Старій Басані, щоб охороняти цю дорогу, тобто вони чекали, щоб ще з Києва йшли війська. Для охорони дороги залишили своє військо. В цей момент, коли вони заходили в наше село, їхав чоловік, він пенсіонер, йому 60 років. В його волга стара, горбатенька. Йому нікуди було діватися, зупиниться, розвернутися він вже не встигав. Він хотів якось в сторону, щоб їх пропустить. Вони його розстріляли, машина горіла, на машину заїхав БМП гусенична, заїхала, розвернулася і поїхав. Вони в горячій машині. В нас була одна машина рись, видать була якась штабна, рідко коли їздила. В нас в основному стояли білоруси.

**Чи був штаб у селі?**

В селі стояли на одну сторону і на другу, стояли вони прикривали. Штаб був у Новій Басані, там був госпіталь. І там і кадировці стояли. І в Старій Басані, це був не штаб, скажем так, 1300 росіян стояло.

**А що найстрашніше було особисто для Вас під час окупації?**

Олега нести. Нести свого учня, в якого мозги пульсують. Найстрашніше було, коли я, не тільки я, а з односельцями тушили пожар. Росіяни відступаючи почали стріляти трасерами по населеному пункту, іменно били по даху, щоб будинки займалися. І от коли один такий будинок горів, ми почали його тушити з односельцями, і йшла колона. Вони почали стріляти поверх нас на попередження, щоб ми розбіглися, але тікати ми не могли, бо

полум'я, а відступити назад теж, бо ззаді йшла колона. Також коли перший раз стріляли по мені. Це теж було важко перенести. Важко було, коли я передавав воїнам ЗСУ інформацію про колону, скільки гармат, яка техніка, скільки танків пішло. Це було під вечір і вони в тепловізор мене побачили. Стріляли по мені 5 раз, і один раз стріляли на ураження. Аби не долина, куди я успів заховатися, можливо я б з вами і не спілкувався.

**Скажіть, будь ласка, великий Ваш населений пункт?**

До 500 чоловік. Населений пункт невеликий. І в основному тут проживають люди похилого віку. Ми далеко від траси, від залізниці. Ми не думали, що до нас прийдуть. Фактично було дуже багато людей з Києва приїхали сюди переховуватися від окупації, а попали в сам котел, в саму гущу цього огня. Важко пережили. Але в нас таких безчинств не було. Хіба що взяли в полон одну сім'ю, як заложників і трьох людей поранили.

**Що з цією сім'єю, з ними все добре, їх повернули?**

Так сім'ю повернули. Скажем так, серед росіян також є люди. В них був виход коли їхать на Стару Басань по полю є дорога на Барвицю на Київську область, так от там вони ще сім'ї забрали із п'яти будинків, ще сім'ї забрали. Забрали дідуся, забрали отчима і трьох його дітей. Вони їх тримали, з їх вони іздівалися. Якщо підписатися на сайт Нова Басань там є інформація як їх тримали в вагончику, як жінок гвалтували, як Сашу Лисака розстріляли. Вони йшли по селу і казали: «Где е тот Лисак, он міни ставіт», як вони застрелили Вовка за відеозйомку, він живе як раз біля цього мостика мимо якого вони проходили і він вів відеозйомку. Коли українська армія почала обстрілювати росіян, вони зайшли в крайній будинок, взяли його телефон, заставили його розблокувати і побачили, що там відеозйомка їхньої техніки. Людину вивели і били до того, що у нього був відкритий перелом руки. З цим відкритим переломом він ще сім днів знаходився у цьому підвалі-вагончику в Новій Басані.

Саша Лисак ... це також дуже цікава історія. В нього батько сам із Старої Басані, а мати з Вінниці. Коли вони були молодими, він в Мурманську служив мічманом. І Саша народився в росії в Мурманську. Там він закончив строчну армію морської піхоти, там же він був мотористом, ходив на кораблях і в 96 році в нього в Старій Басані помирає бабуся. Він приїжджає сюди на похорон бабусі і каже, мені тут подобається, ліс, річки, а там собки і морози. Я лишусь тут. Коли вони зайшли сюди, вони пройшли якимсь чином. Хтось розказав, що він росіянин. Вони прийшли до нього і кажуть: «Ти ж наш брат. Що ж ти нас не зустрічаєш хлібом-соллю». А він відкритим текстом каже: «За кораблем, хлопці. Вас тут ніхто не жде. Ми живем тут харашо». І вони його теж побили, вивезли в Нову Басань і потім, я ж кажу, що в Новій Басані є це відео, де хлопчина, який був в полоні з ім розказує про те, як загинув цей Саша Лисак. Відкривається подвал, каже: «Хто сьогодні на розстріл іде?» Саша каже: «Каву даси?». Каже: «Кави немає, є маккофе». - «Ну, давай маккофе». Офіцер його вивів якійсь. Це був бурят, майор бурят. Вивів, дав йому маккофе, випили, той вставив пістолет до рота і вистрелив на колінах. Отак загинув російський морський піхотинець на Україні.

І потім коли Сашу Лисака убили, застрелили, у вагончик заходить солдат, росіянин, одкриває заціпку і каже: «Хлопці тікайте». А це ж там була із Пісок сім'я, з Басані ці хлопці були з отчимом, дід був. Каже: «Тікайте, вас щас будуть всіх розстрелювать». І вони побігли по полю з Нової Басані в сторону Петрівки, Лукаші, в ту сторону по полю побігли. Вони вибігли в поле, заховалися і лише вечором ... скажимо так, їх в обід пипустили, вони врили в поле в розору, заховалися там і вечором, коли потемніло, вони добрались до Петрівки. І оце коли тікав оцей Вовк, в якого знайшли відео..... бігла толпа, але йому вистрелили раз у спину, він упав і його ще раз розстрелили. Працював снапер, працював іменно по ньому.

**Я так розумію, оскільки це було село, в людей були запаси їжі?**

Так, звичайно. Ділилися. Ділилися всім, що було. Я живу на окраїні села, ми оттуда де живуть дуже багато бабушек. Хазяйство в мене велике, і сало роздавали, і крупи роздавали, і муку роздавали, возив людям. Потом коли сестра моя передала мені ліки, це було 3 квітня. Заїхали до нас із гумконвоєм і передала ящик Таня для племінників, для мене лікарство передала. І вона питає, а до вас приїжджали волонтери? Кажу: «Ні, жодного разу». Вона каже: «А можна ми вам хоч щось оставим, людям роздасте». Кажу: «Канешно я роздам». Якщо в Ярослав вже в середині березня вже поставляли хліб, тоїсть хоч якісь продукти продавали, то до нас тільки у квітні перші приїхали волонтери. З 27 по 30 березня. Получається більше місяця були. 27зайшли. День лютого. І весь березень.

**А не намагалися люди самі пекти хліб, можливо ваша дружина випікала хліб?**

У нас є хлібопічка, ми пекли хліб. Але в основному на оладях, на блічниках виживали. Річ в тому, що для того, щоб пекти хліб треба, щоб була електрика, а електрики у нас не було. У нас село Піски, воно побудоване козаками, тому коли проводили асфальт, то люди відмовилися пускати дорогу через свої городи. Тому село тут таке, 100 метрів вправо, 100 метрів вліво. Таке багато тут закаулочків. Центральна улица і не пряма, а скажем така дуже ізвиліста. Так от, коли рашисти заходили, вони ж поставили піноблок, танк т-72 ,ішов кілометров 80 йшов і просто зніс, в полюку розсипався блок, який ложать на фундамент. Цей танк його в полюку розсипав. Із-за того, що у нас такі закутки, в них не було карти, вони не знали як їхать, вони вривалися в улочки в сторону. Тому вони виїхали поле, розвернулися танком, знесли підстанцію електро, два трансформатори було просто роздавлені танком. Свету не було, тому на вулиці відкрито я не міг, тому що 100 метрів і танки стоять. Відкрите вогнище палити не можна. Лише десь там за сараєм, лише дньом, щоб не було диму на відкритому вогні можна було щось приготувати. Електрики не було, газ був. В Старій Басані газову трубу перебили снарядами. Там і газу не було. У нас газ був, на газу можна було щось приготувать. А електрики не було зовсім.

**Чи доходила до Вас інформація про те, що в принципі робиться в Україні?**

**Чи не було між білорусами розмов між військовими про те, що до прикладу вже взяли Київ, от вони любили казати такі фрази: «Ваш Президент вас покинув....»?**

Річ в тому, що вони п'ять днів стояли. Вони по селу по нашій стороні не ходили. На тій стороні з Нової Басані вони людей відселили, але вони не спілкувалися з людьми. Не було ні агресії, як такової великої, і з людьми вони не спілкувалися. В Старій Басані да, вони ходили по людям, магазини грабували. В нас вони якось так менше спілкувалися, тому що наша теоборона, фактично вона злякалася, розіхалася. Із 40 чоловік теробборони залишилося лише 3. Тому нам наказали зброю поховати. У нас рації єсть, ми мисливці, соответственно у нас є зброя. Нам сказали все заховати і ніякої агресії. Не стріляти по їм, не провоцирувать. Якщо ж вони до нас проявлять агресію, іти в ліс партизанить. У нас ліси до самих Броварів. Відповідно партизанить є де. У нас Герой Радянського Союзу Кравець тут партизанив. Міста тут партизанські. Значить, якщо вони проявляють агресію, нам іти в ліс партизанить.

**Але не партизанили?**

Я ж кажу, що із 40 чоловік 3 осталися. Яка ж партизанщина?! Ми тико наблюдали і всьо. Я розумію, що можна було взяти молотова і кинуть в одну машину, але до неї треба підійти, бо йде колона в 100 танків. Із-за одного танка, щоб село спалили?! Недоцільно. Я живу на другі вулиці від краю села із криши мого будинку .... Зв'язок дуже поганий київстаровський. МТС ще коє як бере. Вишку київстар розбили, МТС бере. Три дні ми вобщє були без связі. А потім вробі би... я не знаю точно, вроді би Ілон Маск нам дав якісь спутніки, шо якшо залазить на кришу, то зв'язок був. Безкоштовний зв'язок був, інтернету не було. Ресурсів не було ніяких, щоб черпать інформацію. Радіо елементарно. На батареяках. І те, що кому звониш, хтось тобі щось сказав.

Що касається, що казали росіяни. Було скажем спілкування скажем таке, що їх удивило, по розказам людей, які були з Нової Басані, там вони жили. Раньше там була свиноферма, потім людина викупила це в приватну власність, построїла там круподерку, робить гречку, ячку, сушку для кукурузи там великий комплекс для висушування кукурузи. Там дерева багато, щоб сушити. Там підведений газ, там є площадка, куди приїжджають із Західної України робітники на сезон. Відповідно там є і общага, єсть і столова. Перші білоруси, які зашли, вони були гуманні. Вони зайшли: «Добрый день. Можна попить чаю». Люди спілкувалися: «Будь ласка по нам не стріляйте». «В нас наказ іти на Київ. Ми охороняєм дорогу і йдем на Київ. Вас чіпать не будем. Якщо ви нас не будете чіпать, ми вас тоже. Ми токо будем обороняться.» Але ті, які потім помінялися, коли прийшли росіяни, кадиrowці приїхали. В Старій Басані було багато цих чукч, евенків, нанайців, восходолов.

Ті були більш жорстокі. Хлопчина 13 років, автомат в голову поставили тільки за те, що каже мені твої очі не подобаються. Я тебе зараз застрелю, бо мені твої очі не подобаються.